

I. Місуна

ФРАЗЕАЛАГІЗМЫ Ё ТВОРАХ ЯНКІ КУПАЛЫ І АСАБЛІВАСЦІ ІХ ПЕРАКЛАДУ НА АНГЛІЙСКУЮ МОВУ

Амаль кожны твор Янкі Купалы насычаны фразеалагізмамі. Яны – адныя з найвялікшых і найбольш яскравых крыніц народнай мудрасці, з якой сучасныя чытачы могуць даведацца шмат новага пра беларускую мову і яе рэгіянальную разнастайнасць.

Адметнасць ролі Купалы ў фарміраванні фразеалагічнага складу беларускай мовы заключаецца сярод іншага ў разнастайнасці і колькасці фразеалагічных адзінак, ужытых у яго творах. З гэтым згодны і шэраг даследчыкаў: “... у найвышэйшай ступені нацыянальную спецыфіку мовы Купалы выражае багатая і шматлікая фразеалогія”.

Да выбітных перакладчыкаў, якія перадавалі творы Купалы на англійскую мову, перш за ўсё трэба аднесці двух англічан: У. Мэя і Веру Рыч.

Мэй з’яўляецца аўтарам перакладаў 90 вершаў Янкі Купалы, а таксама анталогіі “Мая цудоўная Беларусь: анталогія сучаснай беларускай паэзіі”. Анталогія Веры Рыч “Як вада, як агонь” – першы зборнік перакладаў вершаў беларускіх паэтаў на англійскую мову.

Відавочна, пераклад мастацкай літаратуры і, у прыватнасці, паэзіі з’яўляецца вельмі працаёмкім відам перакладу. Пры перакладзе мастацкіх твораў неабходна захаваць і перадаць у мове перакладу нацыянальна-культурныя і стылістычныя асаблівасці арыгінала, а ў вершаваных перакладах неабходна таксама захаваць рытм і кампазіцыю зыходнага тэксту. Усё гэта патрабуе ад перакладчыка вялікага майстэрства і культуралагічных ведаў.

Асобна стаіць праблема фразеалагічных адзінак. Існуе шэраг метадаў іх перакладу:

1) пошук і выкарыстанне эквівалентнага фразеалагізма ў мове перакладу: *чытаць паміж радкоў* – *to read between lines*; *спаліць (за сабой) масты* – *to burn bridges*;

2) у выпадку адсутнасці фразеалагічнага эквівалента ў мове перакладу можна знайсці фразеалагізм, які мае аднолькавае пераноснае значэнне, але іншы вобраз: *ката ў мяшку купляць* – *to buy a pig in a poke*; як дзве кроплі вады – *as two peas*;

3) даслоўны пераклад, альбо калькіраванне: *the last of the Mohicans* – апошні з магікан; *to pay a man back in his own coin* – плаціць (адплаціць) той жа манетай;

4) пераклад фразеалагічнай адзінкі без захавання вобраза: *байды біць* – *to waste time*; *Queen Anne is dead* – адкрыць Амерыку;

5) апісальны пераклад фразеалагізмаў: *a skeleton in the cupboard* – сямейная тайна; *east or west, home is best* – у гасцях добра, а дома лепей.

У якасці аднаго з прыкладаў прыводзім аналіз паэмы “Курган”, якая заслужана лічыцца адным з найлепшых твораў Янкі Купалы і нагул шэдэўрам беларускай літаратуры. Яна цудоўна адлюстроўвае рамантызм і, канешне, фальклор, якія прадстаўляюць сабой краевугольны камень усёй купалаўскай творчасці. У прыватнасці, у трэцім раздзеле сустракаецца ўласна беларускі фразеалагізм *на пасад садзіць* (каго), што азначае ‘аддаваць замуж’:

Арыгінал	Пераклад В. Рыч
<p><i>Раз бяседа вялікая ў князя была:</i> На пасад дачку княжну садзілі; <i>За сталом він заморскіх крыніца</i> <i>цякла,</i> <i>Бегла музыка ўкруг на паўмілі.</i></p>	<p><i>Then one day the prince held a feast rich</i> <i>and fine,</i> Marriage feast of the princess his daughter, <i>At the tables flowed rivers of overseas wine,</i> <i>For miles echoed the music and laughter.</i></p>

З улікам пададзенай вышэй класіфікацыі і таго факта, што англійскі выраз *marriage feast* паходзіць з Новага Запавета, Евангелле паводле Мацвея (22:1-14), але не фіксуецца ў якасці фразеалагізма ў англійскай мове, можна зрабіць вынік, што Вера Рыч скарысталася метадам перакладу фразеалагічнай адзінкі без захавання вобраза.

Пры перакладзе дадзеных адзінак важна захаваць іх афарбаванасць, што з’яўляецца нялёгкай задачай, паколькі, па-першае, на дадзены момант адсутнічае поўны англа-беларускі слоўнік фразеалагізмаў, па-другое, цяперашнюю версію Фразеалагічнага слоўніка беларускай мовы таксама нельга лічыць на сто адсоткаў “поўнай”, бо ў ёй не адлюстравана каля 300 фразеалагічных адзінак толькі з твораў Янкі Купалы, але варта адзначыць, што ў гэтым выпадку ёсць магчымасць скарыстацца Слоўнікам мовы Янкі Купалы. Такім чынам, абаснаваны выбар метадаў перадачы фразеалагізмаў на англійскую мову становяцца для перакладчыка цяжкай справай.

Адметная роля перакладчыкаў твораў Янкі Купалы на іншыя мовы, у прыватнасці на англійскую, – не выключэнне. Праз гэтыя пераклады мы можам пазнаёміць замежных чытачоў не толькі з творчасцю знакамітага

класіка беларускай літаратуры, але і з беларускім народам увагуле, з яго жыццём, гісторыяй, рысамі характару, яго надзеямі і спадзяваннямі. Нягледзячы на магчымыя цяжкасці з перакладам фразеалогіі, менавіта наяўнасць вялікай колькасці фразеалагічных адзінак у творчасці аўтара ў значнай ступені дапамагае развіць перакладчыцкія здольнасці і дакладна перадаць “жывую” мову народа.